

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Малюта Катерина Геннадіївна

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
Україна

Наша країна тільки ступила на шлях розвитку екологічного туризму, і, зрозуміло, що до світових тенденцій розвитку цього виду туризму нам ще далеко, проте певні позитивні зміни в цій сфері все ж таки є. Серед позитивних зрушень у даній сфері можна відзначити наступні тенденції:

- поступове облаштування територій об'єктів ПЗФ елементами рекреаційної інфраструктури та розробка нових туристських маршрутів і екологічних стежок, про що регулярно повідомляється у відповідних щорічних доповідях про стан навколишнього природного середовища в Україні;
- продовжується активна робота з розвитку стратегічного планування сфери туризму на засадах програмно-цільового підходу;
- збільшується кількість садиб, які приймають екотуристів, а також збільшення сегменту споживачів екологічного туризму;
- посилення актуальності збереження та охорони навколишнього середовища.

Так, Держтуризмкурорт у 2012 році разом з експертами Європейської Комісії та залученням експертів Всесвітньої туристичної організації здійснив розробку проекту Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року. Серед шляхів виконання Програми з точки зору розвитку екологічного туризму зазначається необхідність забезпечення інфраструктурного облаштування та інформаційного забезпечення найбільш привабливих для відвідування туристами об'єктів культурної спадщини та природно-заповідного фонду. На цій основі вже були розроблені проекти регіональних програм розвитку туризму в окремих областях України [4].

Загальний дохід від надання послуг екологічного туризму в Україні, отриманий протягом 2015 року, склав майже 17 млрд. грн. (або 680 млн дол. США), при цьому основну частку доходів у загальному обсязі забезпечили Івано-Франківська (5,2 млрд. грн. або 208 млн дол. США), Закарпатська (4,5 млрд. грн. або 180 млн дол. США) та Львівська (4,1 млрд. грн. або 164 млн дол. США) області (сукупно 81% усіх доходів) (рис. 1).

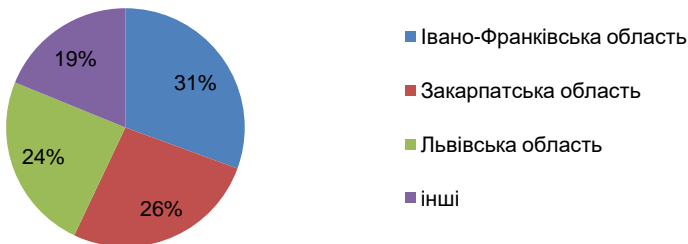

Рис. 1. Частка областей-лідерів у загальному доході від екотуризму в Україні за 2015р.

Дані сформовано автором на основі [4]

Таким чином, можна порівняти загальний дохід від екологічного туризму України з країнами-лідерами в цій сфері (рис. 2) [3, с. 112].

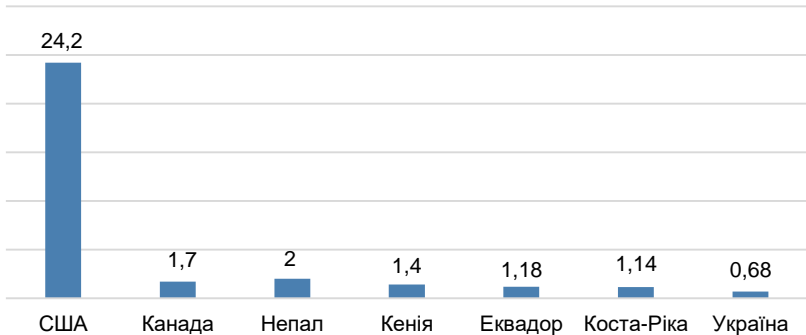

Рис. 2. Дохід від екологічного туризму станом на 2015 р. (в млрд дол. США)

Дані сформовано автором на основі [3]

Екологічний туризм приваблює мешканців великих міст України, які мріють хоча б на кілька днів зануритися в атмосферу екологічного життя, в екологічно чисте середовище, спробувати смачні та приготовані з натуральних продуктів страви української кухні, а також відпочити від шаленої метушні в мальовничих куточках нашої країни.

Останнім часом екотуризм набув широкого розповсюдження серед іноземців, які живуть і працюють в Україні, а саме співробітників посольств, працівників іноземних фірм, банків, перш за все з пострадянських держав, а також ЄС, де перевагу відпустці в сільській місцевості, наприклад, віддає 35% городян [2, с. 24]. Вони приїжджають до українського села як на вікенд, так і на довший термін [5, с. 27].

За оцінками Мінагрополітики, станом на 2015 р. у сфері зеленого туризму було зайнято близько 2,5 тис. жителів сільських територій.

Згідно з визначенням фахівців, найбільш пріоритетними регіонами для розвитку екологічного туризму в Україні є:

- Західний регіон: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Хмельницька області;
- Південний регіон: Запорізька, Миколаївська, Херсонська області;
- Центральний і Північний регіони: Київська, Полтавська, Чернігівська області.

Зважаючи на те, що в сучасних умовах в Україні екологічний туризм розвивається здебільшого на національному, а не міжнародному рівні, на формування попиту на такий вид послуг як найсуттєвіше впливають внутрішні фактори, такі як природне середовище, природні ресурси і можливість їхнього використання, клімат, внутрішня політика, економіка країни, рівень розвитку продуктивних сил, рівень добробуту населення.

Аналіз попиту на екологічний туризм в Україні протягом останніх п'яти років засвідчує, що його утворюють такі основні сегменти потенційних споживачів послуг:

- мешканці промислових центрів (віддаючи перевагу такому способу відпочинку через його екологічність);
- молодь до 35 років, яка мешкає у великих містах (частка їх у сумарній кількості туристів складає понад чотири шостих);
- корінні містяни (сприймають такий вид відпочинку як незвичайний, екзотичний);
- цінителі українських народних традицій (через принади сільського екологічного способу життя та чистоту довкілля);
- люди, які прагнуть єднання з природою, дослідження охоронних територій, зацікавленість унікальною флорою та фауною України;
- люди з низьким та середнім рівнем доходу (через доступну вартість відпочинку) [1, с. 40].

Безперечно, необхідним є розгляд мотивації вибору такого виду відпочинку наведеним сегментом населення. Щоб з'ясувати це, ми провели опитування 150 туристів, які здійснювали поїздки в природне екологічно чисте середовище протягом 2012–2016 рр. (рис. 3).

Дослідження показало, що значна частка (41 %) тих, хто відпочиває в природній місцевості, надає перевагу такому виду відпочинку завдяки можливості дуже близько долучитися до навколишнього природного середовища – купатись у водоймах, гуляти на свіжому повітрі, збирати ягоди, гриби та відвідати природоохоронні території, ознайомитися з рідкісними рослинами та тваринами. Також значну частку населення (27%) мотивує до екотуризму потреба в можливості спокійного відпочинку подалі від індустріальних міст, що сприяє роздумам та поверненню внутрішньої гармонії.

Рис. 3. Кількісне співвідношення мотивів відпочинку в екологічній місцевості

Дані сформовано автором на основі опитування у соціальних мережах

Бажання залучитись до народної культури, звичаїв, традицій, брати участь у святах та народних розвагах виступає важливим мотиватором у здійсненні екологічних подорожей для 17 % туристів.

Ще одним мотиватором для місцян (10 %) можливість харчування екологічно чистими, натуральними і відносно дешевими продуктами домогосподарств.

Певна частина населення (5 %) пояснила своє бажання користуватися послугами екологічного туризму необхідністю оздоровлення в кліматичних умовах за рекомендацією лікаря [12, с. 41].

Великими перешкодами на шляху розвитку екотуристичної діяльності в Україні вважаються транспортна віддаленість осередків відпочинку, стан доріг, рекреаційна необлаштованість (невідповідність запитам сучасного туриста). Сьогодні зусиллями регіональних і місцевих органів влади здійснюється оновлення комунікаційної інфраструктури, наближення стандартів екотуристичної гостинності до загальноприйнятних у сфері сервісного обслуговування. Пакет послуг екологічного туризму є обмеженим, що не сприяє залученню та якісному обслуговуванню туристичних потоків. Серед популярних форм організування екологічного туризму виокремлюють: фольктуризм, кінний туризм, рафтинг, винно-дегустаційний туризм, історико-етнографічний туризм, велотуризм тощо. Подальше вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду організування екологічного туризму забезпечить виявлення проблем, розроблення заходів щодо їхнього вирішення та ефективного розвитку цього виду діяльності в Україні.

Отже, в Україні розвиток екологічного туризму відбувається дуже повільними темпами, проте, спостерігається підвищення динаміки відвідувань туристами об'єктів ПЗФ: у 2014 р. – 3,39 млн осіб, а в 2016 р. – 3,79 осіб, що на 0,4 млн осіб більше, ніж у 2014 р. Збільшилася кількість турів, які запропоновані установами ПЗФ: у 2013 р. – 269 турів, а в 2016 р. – 345 турів, що на 76 турів більше. Популярними засобами розміщення в Україні є екосадиби, екокемпінги та бази відпочинку. Кількість фізичних осіб-підприємців в сфері туризму зменшилася в порівнянні з 2014 р.: 2014 р. – 285 ФОП, а в 2015 р. – 233 ФОП, що на 18% менше. Найбільша кількість розміщених осіб в екосадибах спостерігається у Львівській (5227 осіб), Чернівецькій (5207 осіб) та Волинській (3097 осіб) областях. В Україні на екологічному туризмі в основному спеціалізуються туроператори та туристичні агенції, що займаються внутрішнім туризмом, зокрема: Асоціація Активного та Екологічного туризму, яка протягом 2016 р. реалізувала 2536 екотурів, середня вартість яких, становить 1846 грн.; екскурсійне бюро «Дива Країни», що займається формуванням екологічних стежок, екскурсій та екотурів, середня вартість яких складає 1232 грн.; туристичний оператор «Етнотур», що розробляє та реалізує екологічні туристичні продукти, середня вартість яких становить 1750 грн. Екологічний туризм поділяється на значну кількість видів та підвидів, серед яких кожна людина, незалежно від віку, може знайти свій вид відпочинку, який підходить саме для неї. Витрати в галузі екологічного туризму за 2015 р. зросли в порівнянні з 2014 р.: 2014 р. – 104,4 грн. на один людино-день, а в 2015 р. – 117,8 грн. на людино-день, що

на 13,4 грн. більше. Дохід від екологічного туризму в Україні складає 68 млн дол. США, в той час як дохід світового лідера екотуризму – США складає 24,2 млрд дол. США. Основні мотиви екологічної подорожі туристів, це – можливість дуже близько долучитися до навколишнього природного середовища – купатись у водоймах, гуляти на свіжому повітрі, збирати гриби, ягоди та можливість відвідати природоохоронні території, ознайомитися з рідкісними рослинами та тваринами (41% опитуваних), потреба в можливості спокійного відпочинку подалі від індустріальних міст, що сприяє роздумам та поверненню внутрішньої гармонії (27% опитуваних), бажання залучитися до народної культури, звичаїв, традицій, брати участь у святах та народних розвагах (17%), можливість харчуватися екологічно чистими, натуральними продуктами домогосподарств (10%), необхідність оздоровлення в кліматичних умовах (5%). Необхідно створити певні стандарти, які б в повній мірі відповідали потребам туристів; стимулювати населення до створення екотуристичних продуктів, оскільки наявна природно-ресурсна база України досить різноманітна та унікальна.

Список використаних джерел:

1. Біль М., Третьяк Г., Крайник О. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект): наук. розробка. Київ: НАДУ, 2009. 40 с.
2. Васильєва Н.В. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні. Науковий вісник Національного аграрного університету. 2013. Вип. 124. С. 24–31.
3. Ільїна М. В. Роль туристично-рекреаційної сфери у забезпеченні сталого розвитку. Екологічний менеджмент у загальній системі управління: зб. тез доп. XI щоріч. всеукр. наук. конф., Суми, 20–21 квіт. 2016 р., 2016. С. 110–112.
4. Максимів Л.В., Тимошенко Л.Є. Розвиток екологічного туризму в українських Карпатах: соціо-економічний контекст. Міжнародний науково-виробничий журнал. 2016. №4. С. 240 – 276.
5. Ткачук В.І. Європейська парадигма сільського туризму в умовах диверсифікації сільської економіки. Вісник Житомирського НАЕУ. 2010. № 1. С. 25 – 31.